

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาหลักการและเหตุผล

ประเทศไทยได้มีการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - 11 ในช่วงผ่านมา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม อุตสาหกรรม และเทคโนโลยีซึ่งมีการเติบโตในด้านต่างๆอย่างรวดเร็ว การพัฒนาในด้านต่างๆมีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในกระบวนการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ผลของการพัฒนาได้เพิ่มจำนวนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของประชากรและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้บริโภคของประชาชนทำให้เกิดสิ่งปฏิกูลต่างๆที่ทำลายสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ปัจจุบันปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยได้เป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่างก็เล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องร่วมกันแก้ไข เพราะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนทุกระดับตั้งแต่องค์การบริหารส่วนตำบล จนถึงระดับเทศบาล กรุงเทพมหานคร และเมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาคต่างๆปัญหานี้นับวันจะทวีความรุนแรงและก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในสังคม เช่น สกปรกเหม็น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรคและแมลง รวมถึงทำให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญและเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ฉะนั้นจึงเป็นปัญหาที่จะต้องได้รับการจัดการอย่างเร่งด่วน(กรมควบคุมมลพิษ,2542)

ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาของชุมชนทุกระดับ เพราะพฤติกรรมการใช้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปจากผลของการพัฒนาเศรษฐกิจ และการรับเอาวัฒนธรรมจากประเทศตะวันตก คนในประเทศพัฒนาจะผลิตขยะขึ้นในแต่ละวันมากกว่าคนในประเทศที่กำลังพัฒนาเท่าตัว ปัญหาดังกล่าวรวมทั้งการลดลงของทรัพยากรธรรมชาติอันเนื่องมาจากการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ทำให้มีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเริ่มตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องลดปริมาณขยะมูลฝอยลง นอกเหนือจากการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยโดยการวางแผนจัดการที่มีประสิทธิภาพทั้งในด้านการเก็บขนและวิธีการกำจัดเพื่อส่งผลเสียต่อสภาพแวดล้อมให้น้อยที่สุด และได้มีการหาแนวทางร่วมที่จะแก้ปัญหาที่จะลดปริมาณขยะมูลฝอย (Waste Minimization) ได้แก่ การพัฒนาและส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะที่ทิ้งแต่ละวัน และส่งเสริมให้ประชาชนมีการคัดแยกวัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก (Recycle)

แต่จากรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ระบุว่า ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นปีละ 560 ตัน/วัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.53 ในแต่ละปี ปี 2552 มีปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศประมาณวันละ 41410 ตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2554) ปี 2555 มีปริมาณขยะ

มูลฝอย 16 ล้านตัน หรือเฉลี่ยวันละ 43000 ตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2556) ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้เพียง 4.10 ล้านตัน หรือร้อยละ 26 ของปริมาณมูลฝอยทั่วประเทศ โดยเป็นการคัดแยกและนำกลับมารีไซเคิลประมาณ 3.39 ล้านตัน ส่วนที่เหลือเป็นการนำขยะมูลฝอยอินทรีย์มาหมักทำปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ และการหมักเพื่อผลิตก๊าซชีวภาพ ประมาณ 0.59 ล้านตัน และเป็นการนำขยะมูลฝอยมาผลิตพลังงานไฟฟ้าและเชื้อเพลิงทดแทน ประมาณ 119000 ตัน ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องเพียงเล็กน้อย เมื่อเทียบกับปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในแต่ละปี เนื่องจากท้องถิ่นต่าง ๆ ยังไม่สามารถขยายขีดความสามารถในการบริการได้อย่างทั่วถึงเพียงพอและเหมาะสม จึงทำให้เกิดการตกค้างของขยะมูลฝอยตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง และบริเวณพื้นที่ว่างต่าง ๆ ซึ่งขยะมูลฝอยเหล่านั้นจะถูกกองอยู่บนพื้นโดยไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ก่อให้เกิดความสกปรกเหตุรำคาญ และปัญหาต่าง ๆ ตามมา

จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจในหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และพาณิชย์กรรมต่างๆ ส่งผลให้เกิดปัญหาติดตามมาหลายด้าน ได้แก่ ปัญหาสิ่งแวดล้อมถูกคุกคาม ปัญหาขยะจากอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่นเริ่มตกต่ำลง ปัญหาขยะที่ไม่สามารถกำจัดได้ ล้วนเป็นปัญหาที่กระจายทั่วในเขตเมืองของจังหวัดเพชรบูรณ์ และขยายวงกว้างลงสู่ตำบลวังท่าดี อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

ตำบลวังท่าดี เป็นตำบลที่ประชากรส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ และยังไม่มีการบริหารจัดการขยะที่ถูกต้องภายในตำบล เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณน้อย จำเป็นที่จะต้องนำงบประมาณแต่ละปีไปใช้ในเหตุที่จำเป็นเร่งด่วนมากกว่าปัญหาการจัดการขยะ จึงให้ชาวบ้านจัดการขยะมูลฝอยด้วยตัวเอง โดยชาวบ้านแทบทุกครัวเรือนจะมีการคัดแยกขยะรีไซเคิล ประเภท ขวดน้ำพลาสติก กระดาษ ขวดแก้ว ไม้ขาย เนื่องจากจะมีรถรับซื้อของเก่าเข้ามารับซื้อ ชาวบ้านเห็นว่าของเก่าประเภทขวดน้ำพลาสติก ขวดแก้ว กระดาษ สามารถขายได้เงิน จึงทำการคัดแยกไม้ขาย ส่วนขยะเปียกก็จะนำไปให้สุกร และสัตว์เลี้ยงกินเป็นอาหาร และนำไปทำแก๊สชีวภาพบ้างประมาณ 10 ครัวเรือน ส่วนขยะมูลฝอยที่ใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้แทบทุกครัวเรือนก็จะนำมาเผาทิ้งในบริเวณบ้านของตน และจากการลงพื้นที่พบว่า ตำบลนี้จะมีขยะจำนวนมากจากสถานที่ท่องเที่ยวบริเวณอ่างเก็บน้ำคลองลำกง ถ้าเป็นวันเสาร์-อาทิตย์จะมีปริมาณขยะมากถึงวันละ 1.2 ตัน/วัน ซึ่งทางอบต.วังท่าดีจะให้ผู้ประกอบการดูแลรักษาความสะอาดในบริเวณนี้ และทางกรรมการผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวจะจัดบริเวณคัดแยกขยะอย่างเป็นสัดส่วน และนำไปขายทุกสัปดาห์ จึงทำให้สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้สะอาด ไร้ขยะ ในปัจจุบันนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ได้มีนโยบายเร่งด่วนให้ทุกตำบลจัดการเรื่องขยะ โดยส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะในแต่ละครัวเรือน ซึ่งขณะนี้ทางองค์กรปกครองท้องถิ่นได้รับนโยบายมาปฏิบัติ และมีความต้องการทราบแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อจะได้เป็นแนวทางในการประกาศพระราชบัญญัติเรื่องจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี ซึ่งจะได้นำไปเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

ดังนั้นผู้วิจัยและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี จึงเห็นความจำเป็นและความสำคัญของปัญหา ขยะมูลฝอยในพื้นที่ที่ต้องการรูปแบบการจัดการขยะที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ผู้วิจัย จึงได้เสนอโครงการวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลวังท่าดี อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของตำบลวังท่าดี อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาปัญหา และความต้องการในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของตำบลวังท่าดี อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชนในตำบลวังท่าดี อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินงาน

ประชากรในตำบลวังท่าดี อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ หรือ องค์ประกอบที่สำคัญในเรื่องความสัมพันธ์ หรือ เหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยเข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

การจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง การดำเนินการกักเก็บ รวบรวม ขนส่งและกำจัดขยะ รวมทั้ง การลด ปริมาณขยะมูลฝอย ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การคัดแยกขยะ การใช้ซ้ำ และการรีไซเคิล เป็นต้น และโครงการหรือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่สนับสนุนการดำเนินการดังกล่าว

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนในการเสนอปัญหา วางแผน การแก้ปัญหา ดำเนินการ แก้ปัญหาด้วยกัน รวมถึงการเสียสละกำลังกาย กำลังสติปัญญาหรือกำลังทรัพย์ เพื่อให้การแก้ปัญหาบรรลุผลตามที่กำหนดไว้ รวมถึงการติดตามประเมินผล เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาการมีส่วนร่วมต่อไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลวังท่าดี มีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างไร และมีปัจจัยใดบ้างที่ทำให้มีปัญหาในการจัดการ
2. ทำให้ทราบปัญหาและความต้องการของประชาชนที่มีต่อการจัดการปัญหาขยะที่ผ่านมาจากตำบลวังท่าดี
3. ทำให้ได้รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชนในตำบลวังท่าดี เพื่อจัดทำเป็นนโยบายสาธารณะ